PAPILIO VAN DE POLLI nov. spec.,

BESCHREVEN DOOR

P. C. T. SNELLEN.

Toen ik voor eenigen tijd, in deel XI, p. 153—157 der *Notes from the Leyden Museum* eene nieuwe soort van *Papilio* van Java beschreef (*Pap. Ritsemae* m.) bevond zich bovengenoemde, mede nog nieuwe *Papilio*, die door Mr. M. C. Piepers eveneens op Java is ontdekt, ook reeds in eenige exemplaren in onze collectie. Aangezien zij echter tot de verwantschap behoort van *Papilio Darsius* Gray, welke toenmaals nog in geene enkele openbare of bijzondere Nederlandsche verzameling aanwezig was, bleef de bekendmaking achterwege. Sedert heeft evenwel de heer J. R. H. Neervoort van de Poll de goedheid gehad, om door den heer Cannegieter, die voor hem op Ceylon en Sumatra hoofdzakelijk Coleoptera verzamelt, een aantal exemplaren te laten vangen van *P. Darsius*, eene soort die tot dusverre alleen van Ceylon bekend is. Deze exemplaren bevinden zich sedert eenigen tijd in zijne verzameling en stelden mij in staat, om met behulp van hem en den heer Swierstra, de noodige vergelijkingen te doen tot vaststelling der kenmerken onzer noviteit. Ik wensch dus, ook met goedvinden van Mr. Piepers, aan de nieuwe Javaansche species den naam te geven van *Van de Polli*, als bewijs van erkentelijkheid voor de welwillende hulp ons door onzen collega verleend, eerstens ter verkrijging van het noodige materiaal ter vergelijking en vervolgens voor zijne assistentie bij het bestudeeren der kenmerken, voor welk laatste ik ook den heer Swierstra dank zeg.

In het voorbijgaan wilde ik nog opmerken, dat de door den heer Cannegieter op Ceylon verzamelde Lepidoptera, behalve *Darsius*, uit nog een aantal andere soorten bestaande, zich onderscheiden door frischheid en goede behandeling, hetwelk een duidelijk bewijs is, zoo-

wel van de bekwaamheid van den verzamelaar als van de doelmatigheid der door hem gevolgde voorschriften, ontleend aan de door de Nederl. Entom. Vereeniging uitgegeven handleiding en die hoofdzakelijk, wat het verzamelen van Lepidoptera betreft, afkomstig zijn van Mr. Piepers.

Het is mijn voornemen thans slechts eene beschrijving van *Papilio Van de Polli* te geven en later eene meer uitvoerige uiteenzetting der verwante soorten, vergezeld van afbeeldingen der beide sexen, zoowel van deze soort als van den vroeger beschreven *Pap. Ritsemae.* Daarvoor heeft mij de heer Swierstra zijne hulp toegezegd, doch ten behoeve dier afbeeldingen wenschte ik de ontvangst van meer voorwerpen, vooral van gave der vrouwelijke sexe, van beide soorten af te wachten. De heer Piepers heeft overigens voor het verzamelen daarvan reeds last gegeven.

Vlucht der mannen: 100—114 mm., der wijfjes 116—135 mm.

Kop, sprieten, thorax en voorvleugels bij den ♂ zwart, de halskraag met eenige roode haren, welke echter weinig in het oog loopen. De voorvleugels hebben een flauwen, zeer donker staalgroenen weerschijn en zijn geteekend met eenige lichte langslijnen en een lichten zoom langs den binnenrand der middencel in de cellen 2—4. Deze lichte langslijnen vertoonen zich langs de aderen 2—6, tot twee derden harer lengte, namelijk aan de voorrandszijde van ader 2 en aan beide zijden der aderen 3—6. Zij zijn, ook langs de middencel, in de cellen 2 en 3 donker goudgeel en worden verder naar boven toe gaandeweg lichter, eindelijk bijna wit en tevens spaarzamer. Franje in het midden der cellen wit, overigens zwart. De achterrand der voorvleugels is zeer flauw gegolfd.

De achtervleugels, die een gelijkmatig, duidelijk doch stomp gegolfden achterrand hebben, vertoonen een satijnglanzig, kopergeel tot goudgeel middenveld, dat meestal tegen den binnenrand opdonkert en matter wordt. Dit gele middenveld is zwart geaderd en aan alle zijden met een donkeren rand omgeven, die eveneens gekleurd is als de voorvleugels, maar glanziger. Langs den binnenrand loopt hij ter breedte van een centimeter, ongeveer evenwijdig met den vleugelrand, iets bochtiger, en reikt tot ader 3, slechts bij eenen ♂ een klein stuk van cel 2 geel latende. Het wortel-

derde der middencel is zwart, met iets hollen buitenrand, en het zwart is verder langs den binnenrand der cel verlengd. Van cel 7 is het wortelzesde zwart, de smalle cel 8 geheel. Wat den zwarten achterrand aangaat, deze beslaat het achterste zesde van cel 7 en vormt overigens van cel 6—3 breede, maar niet zeer lange tanden van gelijke lengte in het midden der cellen; tegen den staarthoek wordt hij niet breeder. De omgeslagen binnenrand bedekt eene overvloedige lange, bleek roodachtig gele beharing, zooals die ook bij de mannelijke sexe der verwante soorten voorkomt.

Op de onderzijde is de borst zwart met flauwe sporen van roode vlekken, de vleugels zijn op dezelfde wijze als boven gekleurd en geteekend, maar de lichte strepen der voorvleugels zijn wit, tevens langer en breeder, de basis der cellen vullende; buitendien ziet men ook in cel 1*b* eene witte beschubbing. Op de achtervleugels is het geel bleeker en matter, de staarthoek geel bestoven, langs den binnenrand de grond bruinachtig met eene lange, zwarte beharing op ader 1.

Het achterlijf is op de rughelft zwart, met eene dikke, viltachtige, koffiebruine beharing op het midden der ringen 2—5. Deze beharing begint en eindigt smal en heeft in het midden eene breedte van 3—4 millimeters. De laatste ringen zijn smal lichtgeel gerand, de staartkleppen bruinzwart, de buikhelft is groengeel met twee rijen van naar achteren in grootte afnemende zwarte vlekken. Pooten zwart.

Bij het ♀ zijn kop, sprieten, thorax en de bovenzijde van het achterlijf bruinzwart, iets vaal, het lijf is langer en fijner behaard dan bij den ♂, maar heeft geen spoor der viltachtige beharing. Voorvleugels dof, grauwachtig bruin, aan den wortel lichter dan de thorax maar tegen den achterrand langzamerhand opdonkerende en aan de vleugelpunt even donker als de achterlijfsrug. Het laatste derde der middencel (tegen den voorrand iets meer) is geheel gelijkmatig dicht grijswit beschubd, en men ziet verder breede, grijswitte, naar den achterrand toe iets bruinachtige, dichte bestuiving aan beide zijden der aderen 1—9 tot op een paar millimeters van den achterrand, van 9—4 van den aanvang der aderen af en ook de wortels der cellen vullende, langs ader 3 van af een derde, langs 2 en 1 van af drie vijfden. Het ongeteekende bruine

wortelveld, dat door deze lichte strepen wordt begrensd, heeft een bijzonderen vorm, een schuinen, ongebogen voorrand en een weinig korteren, iets gebogen, met den vleugelrand ongeveer parallelen achterrand. Waar de voor- en achterrand van dit veld elkander ontmoeten — in cel 2 — wordt een stompe doch zeer duidelijke hoek gevormd. Franje in de cellen met meer wit dan bij den ♂.

Vrouwelijke achtervleugels met een zwart wortelveld, dat driekant van vorm is, maar dat zich boven ader 7 langs den geheelen voorrand uitstrekt. Het is aldaar met twee gele vlekjes geteekend en tegen de franjelijn grijswit bestoven. In de middencel beslaat het zwart iets meer dan de wortelhelft, evenzoo in cel 1*b* voorbij de vouw; de binnenrand vóór de vouw is zwart, tot halfweg den staarthoek. De tweede helft der middencel en de cellen 3—6 zijn citroengeel tot aan een zwarten achterrand als bij den ♂, maar welke minder duidelijk begrensd is. Aderbeloop dikker zwart dan bij de andere sexe. Tegen den staarthoek is van cel 2 slechts het wortelvijfde geel, het overige grijswit, evenals de cellen 1*a* en 1*b* voorbij hare zwarte wortelhelft. Het tweede, buitenwaartsche gedeelte der cellen 1*b* en 2 tot 6 is geteekend met langwerpige zwarte vlekken, waarvan die der cellen 6—4 breeder en scherp begrensd zijn en die der overige langwerpig en meer vervloeid, het laatste vooral in cel 1*b*, alwaar ook de kleinste vlek wordt gevonden. Tusschen deze vlekken en den zwarten rand is de grond van ader 7—4 geel, voorbij ader 4, in cel 3 tegen den voorrand geel en overigens van daar tot den binnenrand grijswit, zwart bestoven. Franje in de cellen breed geelwit, overigens zwart. Wortelhelft der vleugels met eene ijle, fijne, zwarte beharing.

Op de onderzijde zijn de vrouwelijke voorvleugels als boven geteekend, maar hunne grondkleur bleeker; de grond der achtervleugels is grootendeels leemkleurig geelwit, met dezelfde teekening als boven; slechts achter de ovale zwarte vlekken is het geel eenigszins levendiger van tint en de zwarte rand wat smaller, met lichte bestuiving tegen den staarthoek.

Buik met zwarte, op zijde groengeel gerande wortelhelft, overigens groengeel met vier rijen zwarte vlekken. Uiteinde van het achterlijf zwart, evenzoo de pooten.

Papilio Darsius is, gelijk ik boven zeide, de naast verwante soort. De voorwerpen zijn in beide sexen doorgaande iets kleiner, de binnenrand der voorvleugels is zichtbaar korter, daardoor de achterrand schuiner en de lichte strepen langs de aderen, ook bij den ♂, geheel grijswit. Op de achtervleugels is bij den ♂ het geel veel lichter, bijna als geel koper en eenkleurig. Het zwart bedekt bijna de geheele wortelhelft van den vleugel, komt in cel 7 tot of over de helft en is aldaar recht of schuin afgesneden. In cel 6 kleurt het den wortel en van de middencel de helft tot vijf zesden. Het springt in die cel naar buiten afgerond uit, doch laat daarentegen cel 2 grootendeels vrij. De zwarte rand wordt tegen den staarthoek breeder. Door deze verschillende uitbreiding van het zwart verkrijgt het gele middenveld bij *Darsius* een geheel anderen vorm als bij *Van de Polli*, het is langwerpiger, tegen den staarthoek spitser. Het mannelijke achterlijf mist de viltachtige bruine beharing van *Van de Polli*; slechts op ring 2 meen ik er een spoor van te zien. De staartkleppen zijn grijswit, de rug zwart, naar achteren valer, de buik groengeel met twee afgebroken zwarte strepen, de borst sterk rood gevlekt.

Bij het ♀ van *Darsius* heeft het eenkleurig bruine wortelveld der voorvleugels een geheel anderen vorm als bij *Van de Polli*, daar de lichte stralen waarmede de cellen zijn geteekend in een regelmatigen boog zijn geplaatst; het is daardoor buitenwaarts afgerond, niet hoekig; de lichte teekening tegen het eind der middencel heeft bijna den vorm eener W. In het aderstelsel heb ik geen verschil gevonden.

Deze opgaven zullen, dunkt mij, voldoende zijn om de soortsrechten van *Papilio Van de Polli* te vestigen, al zijn de kenmerken, welke deze soort van *Darsius* onderscheiden, niet zoo scherp als die tusschen *P. Ritsemae* en *Amphrysus*. Alle andere soorten of varieteiten der *Darsius*-groep (*Plato* Wall., *Haliphron* Boisd., *Bauermanni* Röb., *Riedeli* Kirsch en *Criton* Feld.), staan verder.

Gevangen op Java, in de Preanger-gebergten, op eene hoogte van 5000—5500 voet.